

ዳኞች፡- ተገኔ ጌታነህ

ሓጎስ ወልዱ

ብርሃኑ አመነው

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

አመልካች፡- አቶ ገብሩ ኮሬ ጠበቃ ወልደስላሴ ብርቱ

ተጠሪ፡- አቶ አመዲዮ ፌዴሬቼ ከጠበቃ መስፍን ጌታቸው ጋር ቀርቦታል፡፡

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

ፍ ር ድ

ጉዳዩ በውሉ መሠረት የግልግል ዳኛ ጉዳዩን እንዲመለከት ይወሰን ዘንድ ለፍርድ ቤት ጥያቄ ቀርቦ በፍርድ ቤት ውሳኔ መሠረት ጉባኤው ተቋቁሞ ጉዳዩን ማየት ከጀመረ በኋላ ጉባኤው የአባላቱን አበል በተመለከተ ትዕዛዝ ሲሰጥ በአበሉ መጠን ቅሬታ ያለው ወገን ሊከተለው የሚገባውን ሥነ ሥርዓት የሚመለከት ነው፡፡

ጉዳዩ በግልግል ጉባኤ እንዲታይና ጉባኤው እንዲቋቋም ለፌዴራሉ የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት አቤቱታ ያቀረቡት ያሁኑ ተጠሪ ሲሆን ፍ/ቤቱም ግራ ቀኙን ከአከራከረ በኋላ የሽምግልና ዳኛ እንዲሾም ብይን ሰጥቷል፡፡ በዚህም መሠረት ፍ/ቤቱ አንድ ሰብሳቢ ዳኛ ግራ ቀኙ ደግሞ አንድ አንድ የሽምግልና ዳኛ መርጠዋል፡፡ በፍርድ ቤቱ የተሾሙት ሰብሳቢ ዳኛ በግራ ቀኙ ከተሾሙት ዳኞች ጋር በመሆን ስራ ከመጀመራቸው በፊት ስለአበል ክፍያ አተማመን ይረዳቸው ዘንድ የግራ ቀኙ የጽሑፍ ክርክር እንዲቀርብ አድርገዋል፡፡ ከዚህም የሽምግልና ጉባኤ አባላት አበል ብር 60,000.00 (ስልሳ ሺህ ብር) እንዲሆንና ግማሹ ቅድሚያ እንዲከፈል ለግራ ቀኙ ተከራካሪ ወገኖች ተገልጾቸዋል፡፡ ተጠሪ ይህ ሲገለጽላቸው አበሉ ከአቅም በላይ የሆነባቸው መሆኑን ገልፀው ቀነ ቀጠሮ በጉባኤ ከተሰጣቸው በኋላ አባላቱ ጉዳዩን ለማየት የማይችሉ መሆኑንና የተጠሪን በቀነ ቀጠሮ አለመቅረብ በመጥቀስ መዝገቡን ዘግተዋል፡፡ ከዚህ በኋላ ተጠሪ ሌላ የሽምግልና ጉባኤ እንዲቋቋምላቸው /እንዲሾምላቸው/ እና የተዘጋው መዝገብ እንዲንቀሳቀስላቸው ለስር ፍ/ቤት አቤቱታ አቅርበው ግራ ቀኙ ከተከራከሩ በኋላ ፍ/ቤቱም የግልግል ጉባኤው አበሉ ቀድሞ ካልተወሰነ ራሱ መወሰን እንደሚችል፣ ይህም በስራ ሒደት እንደተሰጠ ትዕዛዝ እንደሚቆጠር በትዕዛዙ ቅሬታ ያለው ወገን ማሳረም የሚችለው በይግባኝ እንጂ ሌላ ጉባኤ እንዲቋቋም በማድረግ አለመሆኑንና ተጠሪ እንዲከፈል ትዕዛዝ የተሰጠበትን የጉባኤ አባላት አበል በመክፈል መዝገቡን ከማንቀሳቀሳቸው ውጭ ሌላ የግልግል ዳኛ እንዲተካ ጥያቄ ማቅረብ የለባቸውም በሚል ምክንያት የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 318/5/፣ 317/1/ እና 319/1/ ድንጋጌዎችን በዋቢነት በመጥቀስ ተጠሪ ሌላ

ዳኛ ተተክቶ መዝገቡ ይንቀሳቀሳልኝ ሲሉ ያቀረቡትን አቤቱታ ውድቅ አድርጎታል። በዚህ ብይን ተጠሪ ቅር በመሰኘት ይግባኛቸውን ለፌዴራሉ ከፍተኛ ፍ/ቤት አቅርበው ግራ ቀኙ ከተከራከሩ በዋላ የስር ፍ/ቤት ብይን ተሸር የስር ፍ/ቤት ግራ ቀኙን አነጋግሮ ምትክ የሽምግልና ዳኝነት ጉባኤ እንዲያቋቁም በሚል ተወስኗል። በዚህ ውሳኔ የአሁኑ አመልካች ባለመስማማት ይግባኛቸውን ለፌዴራሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት ቢያቀርቡም ይግባኛቸው በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 337 መሠረት ተሰርዞባቸዋል። የአሁኑ የሰበር አቤቱታ የቀረበውም ይህንኑ ውሳኔ በመቃወም ለማስለወጥ ነው።

የአመልካች ጠበቃ የካቲት 15 ቀን 2002ዓ.ም በፃፉት ሶስት ገጽ የሰበር አቤቱታ በጉዳዩ ላይ በተሰጠው ውሳኔ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ተፈጽሟል የሚሉበትን ምክንያት ዘርዘረው አቅርቦታል። ይዘቱም ባጭሩ የሽምግልና ጉባኤ አበል በመደበኛ ፍርድ ቤቶች ክስ ለማቅረብ ከሚጠየቀው የዳኝነት ገንዘብ የተለየ ነው። በግልግል ዳኝነት ጉባኤ የተከፈተው መዝገብ የተዘጋው በአበል ያለመክፈል ብቻ አይደለም የሚሉትን ምክንያቶች ዘርዘረው ውሳኔው መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት ነው በማለት መከራከራቸውን የሚያሳይ ነው። አቤቱታው ተመርምሮም የሽምግልና ጉባኤው የአበል መጠንን አስመልክቶ የሰጠው ትዕዛዝ በስራ ሒደት እንደተሰጠ ውሳኔ ስለማይቆጠር ተጠሪ ይግባኝ ማለት አያስፈልጋቸውም የመባሉን አግባብነት ለመመርመር ሲባል ጉዳዩ ለሰበር ችሎቱ እንዲቀርብ ተደርጓል። በዚህም መሰረት የተጠሪ ጠበቃ ቀርበው ሐምሌ 19 ቀን 2002ዓ.ም በተፃፈ 3 ገጽ ማመልከቻ መልሳቸውን ሰጥተዋል። የአመልካች ጠበቃ በ8/02/03 ዓ.ም በተፃፈ ማመልከቻ የመልስ መልስ ሰጥተዋል።

የጉዳዩ አመጣጥ አጠር አጠር ባለመልኩ ከላይ የተገለፀው ሲሆን ይህ ችሎትም የግራ ቀኙን ክርክር ለሰበር አቤቱታው መነሻ ከሆነው ውሳኔ እና አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ ጉዳዩን ለሰበር ችሎቱ ሲቀርብ ከተያዘው ጭብጥ አንፃር ብቻ በሚከተለው መልኩ መርምሮታል።

በመሠረቱ የግልግል ዳኝነት የሚቋቋምበት አይነተኛ ዓላማ ተከራካሪዎቹ ወገኖች ወደ መደበኛ ፍርድ ቤት በመሄድ የሚያጠፉትን ጊዜና ገንዘብ ለማስቀረት መሆኑ የሚታመን ነው። ጉባኤው የሚቋቋመውም በተከራካሪ ወገኖች ስምምነት ሲሆን ተከራካሪዎቹ ባላቸው የመዋዋል ነፃነት ጉዳያቸውን ከፍርድ ቤት ውጪ በግልግል ዳኝነት ለመጨረስ የሚስማሙት ሁኔታ መኖሩ በራሳቸው ፍላጎትና ምርጫ የተቋቋመው ጉባኤ ጉዳያቸውን በተገቢው ጊዜና በአነስተኛ ወጪ ለመወሰን ይችላል የሚል እምነት ኑሯቸው ነው ተብሎ ይታሰባል። በሕጉ አግባብ በተደረገ የግልግል ስምምነት መሠረት የግራ ቀኙ ጉዳይ /ክርክር/ የግልግል ዳኛ መመልከት ከጀመረ በኋላ ሊከተል የሚገባው ሥነ ሥርዓትን በተመለከተ በፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ሕጉ መሠረት ስለመሆኑ የፍ/ሀ/ቁጥር 3345 ድንጋጌ ያሳያል። የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 317/1/ ድንጋጌ ሲታይ ደግሞ የግልግል ዳኛ ክርክሩን መምራት ያለበት በተቻለ መጠን የመደበኛ ዳኝነት አካሄድን ተከትሎ መሆኑን ያስገነዝባል። የዚህ ድንጋጌ መንፈስ የግልግል ዳኝነት አካሄድ የመደበኛ ፍ/ቤት የዳኝነት አካሄድን መከተል ያለበት ቢሆንም እንደመደበኛ ፍ/ቤት የዳኝነት አካሄድ የጠበቀ ወይም ሁል ጊዜ ጥብቅ የሙግት ሥርዓትን ተከትሎ ሊሆን የማይገባ መሆኑን ነው።

በሌላ በኩል የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 318/5/ ድንጋጌ ሲታይ የግልግል ጉባኤ ጉዳዩን ለማየት ሊከፈል የሚገባውን የገንዘብ መጠን በተመለከተ ተገቢ ነው ብሎ ያመነበትን ያህል መወሰን የሚችል መሆኑን ያሳያል። ጉባኤው ይህንን አይነት ትዕዛዝ ጉዳዩ መታየት ከመጀመሩ በፊት ወይም በኋላ ሊሰጥ የሚችል መሆኑን ድንጋጌው ያስገነዝባል። ሌላ የሚችለው ጥያቄ ጉባኤው ተከራካሪ ወገኖች

የማይሰማሙበትን የአበል መጠን እንዲከፍልሉ የሚል ትዕዛዝ ቢሰጥ በትዕዛዙ ላይ ተቃውሞ ያለው ተካራካሪ ወገን ያለው መፍትሔ ምንድን ነው? የሚለው ነው። አንድ ሰው በፍርድ ሊያልቅ የሚገባው ጉዳይን ፍርድ ቤት ይዞ ሲቀርብ የዳኝነት አገልግሎት ክፍያ መክፈል ያለበት መሆኑን የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 215፣ ከ467 እስከ 479 ድረስ የተደነገጉት ድንጋጌዎች ያሳያሉ። የዳኝነት አገልግሎት መክፈል የማይችል ሰው ክስ ለማቅረብ የሚችልበት አግባብ ስለመኖሩም ተጠቃሽ ድንጋጌዎች ያስገነዝባሉ። አንድ የዳኝነት አገልግሎት ክፍያ ለመክፈል የማይችል ሰው በደሃ ደንብ ክስ ለማቅረብ የሚችል ሲሆን ለመክፈል አቅም እያለው ክስ ያቀረበ መሆኑ ከተረጋገጠ ግን መዝገቡ እንደሚዘጋ፣ የተዘጋ መዝገብ ደግሞ የዳኝነት አገልግሎት ክፍያ/ገንዘቡን/ ለመክፈል ዝግጁ እስከሆነ ድረስ የሚንቀሳቀስበት መሆኑን የሥነ ሥርዓት ሕጉ ድንጋጌዎች መንፈስና ይዘት ያስገነዝባሉ።

የግልግል ጉባኤ ከሚቋቋምበት ዋነኛ ዓላማ፣ ጉባኤው ሊከተለው ከሚገባው ሥርዓት እና ስለ ዳኝነት አገልግሎት ክፍያ የተመለከቱት ደንቦች መሠረት ሲሆኑ አንድ ጉዳይ በግልግል ዳኝነት እንዲታይለት የተስማማ ሰው በአካሄዱ ቅሬታ እያለው ጉዳዩ በተቋቋመው ጉባኤ እንዲታይ ማድረግ ተገቢነት አለው ለማለት የሚያስችል አይደለም።

ወደተያዘው ጉዳይ ስንመለስም ጉባኤው ጉዳዩን ለማየት ከመጀመሪያው አበሉን መወሰን የሚችል ሲሆን በዚሁ ደረጃ የሚሰጠው ትዕዛዝ ሙሉ በሙሉ የክርክር አካል አይደለም ለማለት የማይቻል ቢሆንም በተያዘው ጉዳይ ከላይ ከተመለከቱት ፍሬ ነገሮችና የሕጉ ድንጋጌዎች አንፃር ሲታይ በአመልካች መብት ላይ መሠረታዊ የመብት መጣብብ ያስከተለ ነው ለማለት የሚቻል አይደለም። ጉዳዩ በምትክ የጉባኤ አባላት እንዲታይ ማድረግ በአመልካች መብት ላይ የሚያስከትለው አሉታዊ ውጤት የሌለው ከመሆኑ አንፃር ስንመለከተው በውጤት ደረጃ በጉዳዩ ላይ የተሰጠው ውሳኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ተፈጽሞበታል ለማለት የሚያስችል ሆኖ አልተገኘም። በዚህም ምክንያት ተከታዩን ወስነናል።

ው ሳ ኔ

1. በጉዳዩ ላይ የተሰጠው ውሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 348/1/ መሠረት ፀንቷል።
2. በዚህ ችሎት ለተደረገው ክርክር የወጣውን ውጫና ኪሳራ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል።
መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ሰ/በ